

in cyberspace will greatly determine the quality of life in the digital age of mankind.

The author analyzed in the article how current international legal system for the human rights protection applies to the cyberspace. There are no special international treaties on the human rights protection online. International practice in this area is mainly realized in soft law, which further qualifies and interprets the existing norms of international law but does not in fact create new obligations for states.

Despite the fact that more and more international intergovernmental organizations are taking initiatives to develop international standards in the field of human rights protection in cyberspace, they have an insufficient amount of rulemaking in international law.

Expansion of the right to freedom of expression scope in the cyberspace has led to the formation of a new "right to access". Of particular importance in this context is the recognition and further consolidation in the international treaties of the network neutrality principle, which will ensure the equality of users on the Internet.

Finally, the author outline the limitations and permissible restrictions on human rights obligations in cyberspace.

The author consider modern human rights protection system in cyberspace to be fragmentary and inconsistent. It is concluded, that the international legal regulation of cyberspace is at the stage of formation. There remain uncertain basic terms and concepts, which greatly complicates the ability to protect human rights in this virtual environment. The author consider necessity to create and adopt a universal international agreement that would approve a single and general concept of cyberspace.

Key words: *human rights, cyberspace, cybersecurity, effective control, freedom of expression, right to access, net neutrality, right to privacy.*

УДК 340.15:341

О.Г. Широкова-Мурараш

ВПЛИВ МАСОНСТВА НА ФОРМУВАННЯ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОЇ СВІДОМОСТІ ТА РОЗВИТОК МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

У статті висвітлюється сутність, принципи та методи масонських організацій, а також форми та ступень їх впливу на міжнародні відносини, становлення міжнародно-правової свідомості, важливих норм, принципів та інститутів міжнародного права у період від ХVII століття до сьогодення.

Ключові слова: *масонський рух, масонська ложа, таємна організація, всесвітня республіка, революція, братерство, міжнародне право.*

Постановка проблеми. Більше 300 років масонство, залишаючись привабливим явищем для видатних учених, геніїв культури, громадських діячів і політиків, пронизує найважливіші сфери суспільного і, зокрема, міжнародного життя, здійснюючи неабиякий вплив на міжнародні відносини, формування морально-етичних підвалин міжнародно-правової свідомості, становлення окремих інститутів та принципів, міжнародного права, функціонування міжнародних організацій, прийняття важливих міжнародних рішень. За образним виразом українського автора В. Савченка: «Масони не тільки створили Нову Європу... Ми живемо у світі, придуманому масонами» [1].

Чи можливе об'єктивне дослідження масонського руху? Складність у тому, що принципи самого масонства, робота лож і конференцій масонства здебільшого не

фіксується на папері, що заважає відтворити істинну суть та призначення руху. Окрім того, самі масони часто навмисно подають про себе перевернену інформацію [2, с.4]. «Перш за все, - зазначає один з сучасних дослідників масонства, англійський журналіст Стівен Найт, - дослідник стикається з проблемою організованої секретності». У той же час, джерелом, але не зовсім об'єктивним, можуть стати видання, які малюють масонство в ідеальному світлі, належать самим членам ордену і складають більшість публікацій [3, р. 9].

Виклад основного матеріалу. Розглядати суть масонського руху та його вплив на суспільне життя необхідно, спираючись на найбільш перевірені та достовірні факти і, керуючись принципами історизму, виходити з розуміння, що масонський рух народжувався і діяв в конкретній обстановці, був пов'язаний з певними групами і прошарками суспільства [2, с.5]. Враховуючи глибоке проникнення діячів масонських лож та орденів у всі аспекти суспільної дійсності, в даній статті використовується соціологічний підхід, який дозволяє розглядати діяльність масонських лож як вираз певної соціальної психології, тобто в даному випадку - простежити вплив масонських цінностей та ідеалів на формування міжнародно-правової свідомості.

«Mason» з англійської та французької перекладається як «каменярь-будівельник», а з приставкою «Franc» – «вільний каменярь» або «вільний будівельник», тобто особа, звільнена від несення певних повинностей по відношенню до феодала-сеньйора, королю, а також міської влади. Будівлі, що служили їм дахом, називалися ложами (французьке *loge*, англійське *lodge*) - тимчасове приміщення, хатина. Перші такі ложі були створені близько 1212 року в Англії і в 1221 р в Ам'єні, у Франції [4, с.37].

Масонський рух народився в надрах вмираючого феодалізму середньовічної Західної Європи і проник з Шотландії в Англію. Його живильним середовищем були нова суспільна сила – буржуазія разом із представниками «вільних професій» та ремісничих цехів. Різноманітні документи, що висвітлюють діяльність англійських лож, сягають XIV і XV століття. Морально-етичне вчення масонства розглядається в алегоріях і символах. Загальна емблема світового масонства - п'ятикутна зірка [5, с.98].

Масонство являє собою піраміду в три поверхи. В основі - блакитне масонство (учні, підмайстри і майстри), з якого вибираються ті, з кого складається вище масонство. Над ними стоїть масонство високих ступенів, які служать лише початком для передачі та зв'язку. На вершині піраміди - інтернаціональне масонство, де і починається таємниця [6]. Суспільство «вільних каменярів» відпрацювало ефективні методи, які дозволяють йому просувати на вищі щаблі масонської «піраміди» «обраних серед обраних». А ті, в свою чергу, спираючись на позиції в фінансах, економіці, політиці, займають важливі пости в керівництві ряду провідних країн Заходу (США, Англії, Франції та ін.) [2, с.7].

Масони сповідали суспільний прогрес, розумове та моральне самовдосконалення людей, об'єднання їх на засадах братерської любові та взаємодопомоги. У той же час в масонських організаціях була вироблена чітка дисципліна та звичка до конспірації, тому ложі часто ставали осередками таємних інтриг та заговорів, спрямованих проти духовної та світської влади [7, с.12].

Масони завжди підкреслювали відсутність будь-яких політичних інтересів у своїх попередників, що, насправді, не зовсім відповідає дійсності, оскільки до середини XVIII століття практично всі впливові західноєвропейські масонські ордени очолювалися або самими государями, або представниками царюючих родин: в Англії з 1721 року - протекторат принца Уельського, у Франції з 1743 року - протекторат принца Людовика Бурбон [8; 9]. Ця риса дала можливість масонам впливати на зовнішню політику своїх держав та виконувати роль міжнародних арбітрів та

посередників.

Період з 1660 по 1688 роки можна вважати золотим століттям масонства. На той момент, за твердженням Майкла Бейджента та Ричарда Лі, під егідою Великої Ложі вся кастова система Англії стала менш жорсткою, ніж в будь-якій іншій країні континентальної Європи. З'являлося все більше можливостей для - висловлюючись мовою соціологів - «вертикальної мобільності». Засудження будь-яких релігійних або політичних забобонів сприяло не тільки розвитку терпимості, а й певного егалітарного духу, який справляв величезне враження на просвітників і з інших країн [8]. Вольтер, після відвідування Англії, згодом сам став масоном. Він настільки надихнувся англійським суспільством, що став прославляти його як зразок, до якого має прагнути вся європейська цивілізація. Зростаючий середній клас отримав простір для маневру і розширення, що дало потужний поштовх розвитку Британії, висунувши її на передові позиції в сфері промисловості і торгівлі. Благодійна діяльність масонів сприяла поширенню нових ідей про цивільну відповідальність і вимостила дорогу багатьом наступним соціальним програмам. А згуртованість ложі разом із традиціями середньовічних гільдій стала передвісницею багатьох рис тред-юніонізму [8].

Якщо англійське масонство намагалося створити у суспільстві більш спокійну атмосферу, то французьке своїми ідеями спонукало буржуазну революцію. У конституції Великої Національної Ложі Франції записано: «Ціль масонства – моральне вдосконалення людства. Його девіз: Свобода, Рівність і Братерство. В очах масонства всі послідовники рівноправні, незважаючи на національність, расу, релігію, на різницю в стані, званні, становищі...» Масонство заявляло про себе як про спільноту людей, заснованої на пріоритеті свободи особистості. У той самий час структура масонства базується на жорсткій дисципліні, підпорядкуванні та суворій ієрархії [1, с. 7].

Поступово центральною ідеєю масонства постає встановлення всесвітньої демократичної республіки, керівництво якою мало належати інтелектуальній еліті («меритократії») [10, с. 127].

У ХУІІІ ст. ідеологія французької буржуазно-демократичної революції формується під впливом масонських ідей. Відомими масонами були французькі просвітники Вольтер, Дідро, Монтеск'є і, нарешті, Ж. Ж. Руссо. В списках деяких лож також числяться Мірабо і абат Грегуар, Дантон і Каміль Демулен, Марат, Робесп'єр та інші діячі революції. Разом з тим напередодні Великої французької революції до ордену належали король Людовик ХVІ і двоє його братів - майбутні королі - Людовик ХVІІІ і Карл Х. Таке розмаїття у складі масонських лож привело до того, що надалі революцію підтримувала достатньо незначна частина масонства [4, с.94]. У документах революції закріплюються ідеї масонства, які сприяли проникненню у міжнародно-правову свідомість демократичних і гуманних принципів. Так, наприклад, Ш.-Л. Монтеск'є головний принцип міжнародного права вбачає в тому, що «у стані миру народи мають робити один одному якомога більше добра, а у стані війни – якомога менше зла» [11].

Вплив масонства на становлення міжнародно-правового вчення, виявлявся в тому, що деякі видатні юристи-міжнародники входили у масонські ложі або знаходились під впливом їх ідей [7]. Міжнародно-правові ідеї французьких мислителів стали методологічною основою відомої «Декларації» абата Грегуара про принципи міжнародного права, де повторюються практично усі масонські гасла: суверенітет народу, підкорення приватного інтересу народу інтересам людства, рівність та свобода народів і ще низка важливих принципів, що становлять фундамент сучасного міжнародного права, зокрема – невтручання у внутрішні справи держав, право народу на самовизначення, кожен народ є хазяїном своєї території, право політичного

притулку, право народу на об'яву війни для захисту свого суверенітету, свободи та власності й інші [10, с.118-119]. Швейцарський юрист І.К. Блюнчлі був членом великої ложі в Бейруті. У своїй промові перед ложею Modestia в 1873 р. у Цюриху він проголосив у якості головної мети створення всесвітньої держави, побудованої на принципах масонства [Там само, с.128].

Вперше основні положення програми масонства були оприлюднені у відомій «Промові Рамсея» - масона шотландського походження, який в 1737 р. проголосив, що «Світ - це величезна республіка, в якій кожна нація є сім'я, а кожна людина дитина». Далі Рамсей додає: «Інтересами братства повинні стати інтереси всієї людської раси». Після промови Рамсея масонство було оголошено ерессю і заборонено у Франції. Рим боявся реальної можливості появи філософської, теологічної та моральної альтернативи церкви [8].

До лютеранської Реформації церква виступала в ролі міжнародного суду, а Папа Римський - міжнародного арбітра. Після Реформації церква вже не могла виконувати цю функцію. Із самого початку масонство розвивалося в руслі вільнодумства й опозиції щодо католицької церкви. Католицизм активно боровся проти масонства до 50-х років ХХ ст. З 1983 р. перебування католика в масонському ордені вже не веде до відлучення від католицької церкви, а масонські лідери не раз заявляли про підтримку «нового курсу» Папи Іоанна Павла II [1].

У подальшому деякі принципи та лозунги масонства: боротьба з релігією, релігійною мораллю і національною державою, відокремлення церкви від держави, знаменита формула: Свобода, Рівність і Братерство були підхоплені ліберальними і соціалістичними партіями [12, с.21].

Практично усі дослідники говорять про величезний вплив масонства на боротьбу американських колоній за незалежність і створення США. Починаючи з 1732 року масонство почало поширюватися в британській армії і в середовищі колоніальних чиновників. Саме через ложі «прості» колоністи дізнавалися про такі піднесені поняття як «права людини», суверенітет народу та інші.

Одне з ключових питань війни за незалежність Америки полягає в наступному: яким чином і чому Британія примудрилася втратити свої колонії? Історики Бейджент і Лі вважають, що війна була не стільки «виграна» американськими колоністами, скільки «програна» Британією, а причини її поразки носили зовсім не військовий характер. Це була абсолютно непопулярна війна. Проти неї виступало британське суспільство разом із представниками уряду та армії. Переважна більшість з них сприймала війну за незалежність Америки як різновид громадянської війни, коли противник - співвітчизник, пов'язаний з ними не тільки спільною мовою, історією, традиціями і поглядами, але, в багатьох випадках, - родинними узами. І, нарешті, про завершальну причину поразки Британії автори стверджують: під час війни більшість офіцерів і солдат, що брали в ній участь, або самі були масонами, або поділяли погляди і цінності масонства. І багато з цих ідеалів явно співпадали з тим, за що боролися колоністи. Тому британське командування разом з рядовим складом виявилось втягнутою у війну не просто зі співвітчизниками, але і з братами-масонами [8]. У складі обох армій масонські ложі виконували роль апеляційного суду, що розглядав скарги і займався відновленням справедливості [Там само].

Масони також приймали участь у розробці американської декларації у 1776 році. Ними були Б.Франклін (Великий Провінційний Магістр Пенсильванії) і Р.Лівінгстон. Найбільш помітний вплив масонства проявився в конституції Сполучених Штатів. Американці успішно втілили принцип розподілу влад, запозичений у Монтеск'є. У результаті влада була розподілена між трьома різними і незалежними одна від однієї

гілками, але які здійснювали взаємоконтроль: виконавчою в особі інституту президентства, законодавчою - в особі двох палат Конгресу - і судовою. Відбір кандидатів на посади в кожній з гілок влади забезпечувався регулярними і обов'язковими виборами - як в системі масонських лож.

Масонами були не тільки перший президент США Джордж Вашингтон, але і голова Верховного суду Джон Маршалл та інші лідери держави XIX ст., а в XX ст. - Т. Рузвельт, Ф. Рузвельт, Трумэн, Л. Джонсон, зокрема [4, с.123].

Не підлягає сумніву, що масонство або його відгалуження внесли свій вклад в революційні рухи дев'ятнадцятого століття. Так, наприклад, масонство - в основному через так званих «карбонаріїв» - зіграло в об'єднанні Італії ще більшу роль, ніж у створенні Сполучених Штатів. З лав масонів дев'ятнадцятого століття висунулася постать, з якою пов'язують початок епохи тероризму - Михайло Бакунін [2].

У 1848 р. масон Віктор Гюго на засіданні Законодавчих Зборів заявив: «Французький народ заклав на старому монархічному континенті фундамент колосальної будівлі, що зватиметься Сполученими Штатами Європи». Майбутня організація планувалася для вирішення конфліктів між народами за активної участі масонів. Нарешті, плани масонства в 1919 р. втілилися у створення першої міжнародної організації - Ліги Націй, чийм першим президентом був масон Леон Буржуа - видатний французький політичний діяч, що неодноразово займав міністерські пости [7].

Розглядаючи масонство як впливову силу, В. Іванов вказує, що народ в уявленні масонів - засіб для створення всесвітньої масонської держави, в якій еліта править елітою, знаючі правлять знаючими, але не підпорядковують і підкоряються, а співіснують заради гармонії, процвітання [7]. С. Толь був впевнений, що масонство, якому історія зобов'язана національними революціями, зуміє зробити і найбільшу - інтернаціональну революцію [12, с.204].

Проблема масонського руху у тому, що проголошені ними благородні гасла не завжди збігаються із таємними діями. Підтвердженням цього став гнучкий скандал за участю масонських організацій у 1981 р., коли в Італії була розкрита змова масонської ложі «П-2» («Пропаганда-2»), очолюваної Лічо Джеллі. Перше в історії масонства парламентське розслідування його соціально-політичних концепцій, методів та дій розкрило контури масонських міжнародних зв'язків¹. Судове розслідування дій ложі «П-2» прояснило її причетність до ряду злочинів: від спроб путчів до терористичних акцій. Сама ложа була організована на зразок штабу для всебічного управління країною. Втім, вплив ложі поширювався і за межі Італії. У неї входили десятки великих військових діячів і політиків Аргентини, Бразилії та Ліберії [2, с.10]. Неприємно вражає той факт, що слідчі і судові працівники, які чесно викривали зв'язок між розгулом тероризму в Італії, мафією і таємними покровителями з працівників секретних служб, що входили в масонські ложі, або усувалися від слідства, або підставлялися під кулі найманих вбивць. І все це, на думку італійських авторів Джанні Россі и Франческо Ломбрасса, а також журналіста Міно Пекореллі, відбувалося під контролем служб ЦРУ США [Там само, с.16]. Великий магістр «Великого Сходу» Франції Р. Лерей заявив, що ложа «П-2» обслуговувала інтереси Вашингтона і транснаціональних монополій (більшість керівників яких є членами масонських лож). Слідство дізналося, що під

---

¹ В ложі «П-2» значилися вищі ешелони влади Італії, зокрема: міністри та керівники уряду, радник президента, керівники секретних служб, керівники так званої «фінансової гвардії». До них приєднувались провідні працівники прокуратури та судового апарату на чолі з генеральним прокурором, представники економічної еліти. Сектори, котрі відають валютними операціями, повністю контролювалися ложею «П-2». Були тут і керівники окремих відомств МЗС. Але всі рекорди били військові та Міністерство оборони, які були представлені чисельною кількістю вищого керівництва армії.

англо-американським впливом масонами вироблений проект майбутньої перебудови світу. Він передбачає ліквідацію національних кордонів при збереженні етнічних, релігійних і традиційних особливостей різних народів. Основним законом є закон прибутку та встановлення всесвітнього «економічного уряду». За тією ж логікою транснаціональні монополії ставлять своїм завданням підпорядкувати собі економіку інших країн [2, с.127].

Цікавий відгук цих подій ми знаходимо у спробах масонів захищати свої права в Європейському суді з прав людини [13]. Мова йде про низьку скарг, в яких розглядається право масонів, що займають посади на державній службі, в органах охорони права і правосуддя, не афішувати своєї приналежності до Братства, якщо їм того не хочеться. У справі "Великий Схід Італії з палацу Джустініані" проти Італії (N 2)¹ заявником виступає італійська масонська організація, яка існує з 1805 року. Масонська асоціація-заявник стверджувала, що є "жертвою" порушення права на свободу об'єднань та принципу недискримінації. У результаті Європейський Суд в 2007 р. постановив, що заборона призначення франкмасонів на публічні посади, введена з ціллю захисту державної безпеки і запобігання заворушенням. Остаточним рішенням суд визнав порушення вимог статті 14 Конвенції (заборона дискримінації). Державі-відповідачу слід вжити необхідних заходів для усунення шкоди, заподіяної заявнику дискримінацією [14]. Ще одна цікава справа "Маестрі проти Італії" (2004 р.), в якій Європейський суд прийняв рішення про порушення права на свободу зібрань та асоціацій відповідно до ст. 11 ЄКПЛ і призначив виплату матеріальної компенсації за моральну шкоду та судові витрати [Там само].

Розгляд справ щодо порушень прав масонів у ЄСПЛ вказує на важливу рису сучасного масонства – воно стало більш відкритим і, навіть, претендує на юридичний статус, а її представники, відповідно, використовують органи європейського міжнародного правосуддя для захисту своїх прав. У результаті Страсбурзький Європейський суд з прав людини проголосив, що усі законодавчі обмеження в діяльності масонів і їх організацій є порушенням прав людини за Європейською конвенцією про захист прав людини і основних свобод. Так, у 2001 р. Європейський суд визнав незаконними усі спроби італійської влади вимагати від кандидатів на державну службу (зокрема, майбутніх суддів) декларування свого членства у масонських ложах.

Можна погодитись із істориком масонського руху Є.Б. Черняком, який зазначав, що дійсна роль масонських лож визначалася їх класовим характером: це були організації, що відображали інтереси переважно буржуазії як рушійної сили соціальних битв XIX і XX століть. Але навіть в ці кращі роки своєї діяльності ложі були виразниками поглядів і інтересів заможних і пануючих верств та зацікавлених груп [4, с.162].

Ідеали масонства початку XVIII ст. стали здійснюватися лише у середині XX ст. через створення Об'єднаної Європи, увінчаної масонською символікою – колом із золотих п'ятикутних зірок. Деякі вчені розглядають Лігу Націй, як прообраз світового уряду, тоді як ООН такою не вважається через функціонуючий більш ефективний механізм загального консенсусу народів [1].

Нажаль, в ім'я своєї мети встановити світове панування, вони брали участь в

---

¹ Grande Oriente d Italia di Palazzo Giustiniani v. Italy) (N 2) (N 26740/02). У справі оскаржується регіональний закон, прийнятий у 2000 р. як реакція влади на гучний скандал зі справи ложі "П-2", який вимагає від кандидатів при висуванні і призначенні на публічну посаду регіонального рівня заявляти про приналежність до масонської чи іншої таємної асоціації. Відсутність декларації є підставою для відмови в призначенні.

закулісних політичних інтригах, таємної дипломатії, розвідки, зокрема, в роки першої світової війни. Масонство в очах правлячих кіл мало ту перевагу, що воно, як неофіційна організація, не підлягало ніякому громадському контролю. Ложі стали зручною організацією для формування адміністративних посад в середньому і вищому ешелонах влади із своїх кандидатів як всередині країни, так і на міжнародній арені. Не менш важливою була можливість перетворення тих чи інших лож в секретні організації, що переслідують політичні цілі і використовують при цьому масонські зв'язки. На думку Е.Замойського сучасні масони «Від гасла Свободи, Рівності, Братства вони перейшли до прямої апології прибутку, диктату монополій у всесвітньому масштабі» [2, с.127]. Генрі Кісінджер, висловлюючись про НАФТА, вибудував логічний ланцюжок, в якій за перебудовою слідує новий світ, потім - нова влада, нова сила і нарешті - велика сила. Простежується ідея світового уряду [15, с.188].

Підсумовуючи вищевикладене, можна виділити кілька положень, що свідчать, про достатньо відчутний вплив масонського руху на розвиток міжнародно-правової свідомості, принципи та практику міжнародного права.

Виражаючи у XVII-XVIII ст. інтереси буржуазії та ліберально-демократичних верств, масони своїми ідеями впливали на формування морально-етичного фундаменту міжнародного права через вчення просвітників. Тому варто зазначити позитивні риси цього руху: 1) ідея морального вдосконалення людства на основі принципів свободи, рівності, гуманізму та братерства; 2) прямування до створення нового суспільства у формі Всесвітньої демократичної республіки і Єдиної вільної Європи на принципах економічного та морального прогресу, демократичних цінностей, відділення церкви від держави та ін. (Результат: створення Ліги Націй 1919 р., а пізніше – Європейського Союзу); 3) членами масонських лож є відомі постаті, науковці, філософи, дипломати та політики (Гаррі Трумен, Буш-старший, Рокфеллер, Г. Кісінджер та інші); 4) сьогодні їх діяльність - відкрита, вони, навіть, користуються міжнародно-правовим захистом (рішення Європейського суду із захисту прав людини); 5) філантропію та меценатство: наприклад, Рокфеллер практично подарував ООН будівлю в Нью-Йорку; 6) аспект великих знань, які могли б стати опорою світового співтовариства (в Доповіді ООН «Наше глобальне сусідство» 1995р. розглядається питання архітектури світового порядку (власне навіть термінологія традиційно масонська).

Негативною стороною масонського впливу стало те, що прямуючи до всевладдя, вони часто поставали провідниками інтересів зацікавлених і можновладних груп, реакційних урядів. Сучасне масонство відображає перш за все інтереси глобального світового капіталу.

Список використаної літератури

1. Савченко В. Україна масонська / В. Савченко. - Режим доступу: https://royallib.com/book/savchenko_vktor/ukrana_masonska.html; Savchenko V. Ukraina masonska / V. Savchenko. - Rezhym dostupu: https://royallib.com/book/savchenko_vktor/ukrana_masonska.html

2. Замойский Л.П. За фасадом масонського храму: Взгляд на проблему / Л.П.Замойский. – М: Политиздат, 1990. – 288 с.; Zamojskij L.P. Za fasadom masons'kogo hrama: Vzglyad na problemu / L.P.Zamojskij. – М: Politizdat, 1990. – 288 s.

3. Knight S. The Brotherhood. The Secret World of the Freemasons. London, 1983.

4. Черняк Е.Б. Невидимые империи: Тайные общества старого и нового времени на Западе / Е.Б. Черняк. – М: Мысль, 1987. – 271 с.; Chernyak E.B. Nevidimye imperii: Tajnye obshchestva starogo i novogo vremeni na Zapade / E.B. Chernyak. – М: Mysl', 1987. – 271 s.

5. Шустер Г. Тайные общества, союзы и ордена: В 2 Т. /Г.Шустер. -СПб.: Изд-во Поповой, 1905-1907; Shuster G. Tajnye obshchestva, soyuzu i ordena: V 2 T. /G.Shuster. -SPb.: Izd-vo Popovoj, 1905-1907.
6. Де-Понсен Л. Тайные силы революции / Л. Де-Понсен [Электронный ресурс].- Режим доступа: <http://magic-organization.2x2forum.com/t11-topic>; De-Ponsen L. Tajnye sily revolyucii / L. De-Ponsen [Elektronnij resurs].- Rezhim dostupu: <http://magic-organization.2x2forum.com/t11-topic>
7. Иванов В.Ф. Тайны масонства [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://bookz.ru/authors/ivanov-vf/secrets/1-secrets.html>; Ivanov V.F. Tajny masonstva [Elektronnij resurs]. - Rezhim dostupu: <http://bookz.ru/authors/ivanov-vf/secrets/1-secrets.html>
8. Бейджент М., Ли Р. Храм и ложа: от тамплиеров до массонов / М.Бейджент, Р.Ли. – М: Эксмо, 2006. – Режим доступа: <https://www.litmir.me/br/?b=2802>; Bejdzhent M., Li R. Hram i lozha: ot tamplierov do massonov /M.Bejdzhent, R.Li. – М: ЕНkсмо, 2006. – Rezhim dostupu: <https://www.litmir.me/br/?b=2802>
9. Платонов О. Криминальная история масонства 1731–2004 года /О. Платонов. – Режим доступа: <https://coollib.net/b/244380/read>; Platonov O. Kriminal'naya istoriya masonstva 1731–2004 goda /O. Platonov. – Rezhim dostupu: <https://coollib.net/b/244380/read>
10. Мережко А. История международно-правовых учений /А.Мережко. – К: Таксон, 2006. – 492 с.; Merezko A. Istoriya mezhdunarodno-pravovyh uchenij /A.Merezhko. – К: Takson, 2006. – 492 s.
11. Монтескье Ш. О духе законов / Ш. Монтескье. – Кн. 1– СПб, 1990; Montesk'e SH. O duhe zakonov / SH. Montesk'e. – Кн. 1– SPb, 1990.
12. Толь С. Д. Масонское действо: Исторический очерк о заговоре декабристов / С. Д. Толь. — Репринтное издание 1914 г. — СПб.: Альфарет, 2009. — 248 с; Tol' S. D. Masonskoe dejstvo: Istoricheskij ocherk o zagovore dekabristov / S. D. Tol'. — Reprintnoe izdanie 1914 g. — SPb.: Al'faret, 2009. — 248 s.
13. Бюллетень Европейської конвенції по захисті прав людини. – Режим доступа: <http://www.echr.ru/documents/doc/2467515/2467515-004.htm>; Biulleten Evropejskoї konventsii po zashchite prav cheloveka. – Rezhym dostupu: <http://www.echr.ru/documents/doc/2467515/2467515-004.htm>
14. Итальянские масоны в госорганах: право на тайну. – Режим доступа: <http://mason.ru/newforum/index.php?/topic/11307-итальянские-масоны-в-госорганах-право-на-тайну>; Ital'yanskije masony v gosorganah: pravo na tajnu. – Rezhim dostupu: <http://mason.ru/newforum/index.php?/topic/11307-ital'yanskije-masony-v-gosorganah-pravo-na-tajnu>
15. Соколовская Т.О. Русское масонство и его значение в истории общественного движения / Т.О. Соколовская Т.О. - СПб.: Государственная публичная историческая библиотека, 1999. - 206 с.; Sokolovskaya T.O. Russkoe masonstvo i ego znachenie v istorii obshchestvennogo dvizheniya / T.O. Sokolovskaya T.O. - SPB.: Gosudarstvennaya publichnaya istoricheskaya biblioteka, 1999. - 206 s.

Стаття надійшла до редакції 02.12.2017 р.

O. Shirokova-Murarash

INFLUENCE OF MASONIC MOVEMENT ON LEGAL INTERNATIONAL CONSCIENCE AND DEVELOPMENT OF INTERNATIONAL LAW

This article highlights the essence, principles and methods of masonic organizations, as well as forms and level of its influence on international relations, development of legal international conscience, important norms, principles and institutes of the international law

in the period from XVII century until today.

In order to highlight the subject, the author uses the historical and sociological approach that together with the dialectical method allow us to consider the essence, principles and methods of Masonic brotherhood as an expression of social psychology of a particular historical period and to study the influence of Masonic values on the social, in particular, international legal consciousness.

Masonic movement was born in the XIV century in the depths of the feudalism of medieval Western Europe in the bourgeoisie environment. At the same time, a significant number of representatives of monarchist and aristocratic families were among its leaders. This feature gave the Masons the opportunity to influence the foreign policy of their states and international relations, to act as international arbitrators and mediators.

The analysis of the influence of the Masonic movement on the development of international law allows us to determine the positive and negative nature of this influence. The article states that by expressing in the XIV-XVIII centuries the interests of the bourgeoisie and the liberal-democratic stratum, the Masons influenced the formation of the moral and ethical foundations of international law by their ideas. The author attributed following positive features: 1) the idea of moral improvement of humanity on the basis of the principles of freedom, equality, humanism and fraternity; 2) the pursuit of a new society in the form of a World Democratic Republic and Single Free Europe based on the principles of economic and moral progress, democratic values, and so on (the creation of the League of Nations in 1919, and later - the European Union); 3) members of the Masonic lodges are well-known figures, scholars, philosophers, diplomats and politicians; 4) today their activities are open, they are even subject to international legal protection (the decision of the European Court of the Protection of Human Rights).

The negative side of the Masonic influence was that as they strove toward absolute power they often emerged as leaders of the interests of interested and dominant groups, of reactionary governments. Modern masonry reflects, first of all, the interests of global world capital.

Keywords: *masonic motion, masonic lodge, secret organization, world republic, fraternity.*

УДК 340.112 (045)

Є. М. Черних

ОБ'ЄКТИВНЕ В ПРАВІ: ПОВЕРНЕННЯ ДО ДИСКУСІЇ

На матеріалі монографії Є.П. Євграфової «Об'єктивність права: проблеми теорії і реальності» розглядаються такі питання, як недооцінка діалектичної єдності «об'єктивного» і «суб'єктивного» в доктринальних уявленнях про право; нез'ясованість засновків правової об'єктивності та підміна онтології об'єктивності права гносеологією; підміна поняття «об'єктивне» близькими концептами; погана опрацьованість у вітчизняній науці проблеми належного і суцього; неузгодженість ідеально-етичних засновків об'єктивності права із теоріями, що виводять право із фактичного; недостатність раціоналістичної методології у поясненні справжньої об'єктивності права. Обґрунтовується недоречність підміни первинно онтологічної сутності проблеми об'єктивності права гносеологічним напрямом дослідження. Доводиться сумнівність дослідження об'єктивності права в аспекті проблеми істини.